

Henryk Skrzypulec

student prawa, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

<https://orcid.org/0009-0008-3119-3702>

henrykskrzypulec33@gmail.com

Umorzenie udziałów w spółce z o.o. bez obniżania kapitału zakładowego. Luka w kodeksie spółek handlowych?

Uwagi wprowadzające

W Polsce zdecydowana większość zarejestrowanych spółek handlowych to spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Integralną ich częścią jest kapitał zakładowy. Składa się on z udziałów wspólników i może zostać zarówno podwyższony, jak i obniżony, co zarazem (co do zasady) powoduje zmiany w wysokości/wartości lub liczbie udziałów – zwłaszcza przez ich umorzenie. W niniejszym opracowaniu przedstawiono szczególny przypadek takiego umorzenia, tj. taki, który nie wymaga obniżenia kapitału zakładowego. Regulacje Kodeksu spółek handlowych¹ dopuszczają tego rodzaju konstrukcję, jakkolwiek są w tej materii bardzo ogólne, nie udzielając odpowiedzi na ważne zagadnienia związane z przeprowadzeniem oraz skutkami takiej operacji.

Zgodnie z art. 199 § 6 k.s.h., „[u]morzenie udziału z czystego zysku nie wymaga obniżenia kapitału zakładowego”. To jedyny, a zarazem

¹ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 18), dalej także: k.s.h.

ogólnie sformułowany przepis odnoszący się wprost do tytułowego zagadnienia. Jego zastosowanie w praktyce powoduje problemy. Wynikają one z nakazu wyrażania udziałów za pomocą liczb całkowitych, w przypadku gdy wspólnicy mogą posiadać więcej niż jeden udział (zob. art. 153 k.s.h.²). W szczególności chodzi o to, w jaki sposób skonkretyzować wartość udziałów w spółce z o.o. po ich częściowym umorzeniu, aby ich suma korespondowała z wysokością kapitału zakładowego. Już na wstępie należy zaznaczyć, że do wątków wiążących z omawianą problematyką odnoszą się również przepisy pozakodeksowe, zwłaszcza ustawa o KRS³ czy też ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu⁴. Powoduje to dodatkowe trudności, bowiem spółka decydująca się na skorzystanie z omawianej instytucji umorzenia naraża się na – wynikające z różnych aktów normatywnych – skutki prawne, które z uwagi na niewielką popularność tego rozwiązania są trudne do przewidzenia.

Również dotychczasowa judykatura rzadko miała okazję wypowiedzieć się w tej materii (tym bardziej brak jest judykatyr wydanych na gruncie aktualnie obowiązującego kodeksu). W tym miejscu przytoczyć należy – podjętą jeszcze pod reżimem *Kodeksu handlowego*⁵ – uchwałę Sądu Najwyższego, która odnosiła się do tytułowej problematyki. Sąd ów wyjaśnił, że „w razie umorzenia w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością części udziałów z czystego zysku dopuszczalne jest powzięcie przez wspólników uchwały

² Zgodnie z tym przepisem „Umowa spółki stanowi, czy wspólnik może mieć tylko jeden, czy więcej udziałów. Jeżeli wspólnik może mieć więcej niż jeden udział, wówczas wszystkie udziały w kapitale zakładowym powinny być równe i są niepodzielne”.

³ Z powodu konieczności udokumentowania stanu spółki w KRS. Zgodnie z art. 36 ppkt 6 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 869).

⁴ Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 644), dalej także: ustawa AML (*anti-money laundering*); narzuca ona konieczność rejestracji niektórych informacji o spółce i udziałowcach.

⁵ Tj. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 czerwca 1934 r. – *Kodeks handlowy* (Dz.U. z 1934 r., nr 57, poz. 502) uchylony, dalej także: *Kodeks handlowy z 1934 r.*

zmieniającej umowę spółki i dostosowującej wartość pozostałych po umorzeniu udziałów do nie zmienionej wysokości kapitału zakładowego⁶. Uchwała ta zachowała swą aktualność także na gruncie art. 199 § 6 k.s.h., gdyż zakres i treść tego przepisu jest w tym kontekście równoznaczny z jego odpowiednikiem w *Kodeksie handlowym z 1934 r.*⁷ Wiele publikacji odnosiło się do tego problemu, jednak tylko w zakresie omówienia najczęściej skutków podatkowych normy art. 199 k.s.h.⁸

Relevantne przepisy kodeksowe: kontekst prawny

Choć podstawę prawną dopuszczalności umorzenia udziału z czystego zysku, bez potrzeby obniżenia kapitału zakładowego, stanowi art. 199 § 6 k.s.h., to na ramy prawne omawianego zagadnienia składają się także inne relevantne unormowania tak kodeksowe, jak i pozakodeksowe.

Zgodnie z art. 154 § 1 i 2 k.s.h. kapitał zakładowy spółki powinien wynosić co najmniej 5000 zł, a wartość nominalna udziału nie może być niższa niż 50 zł. Z kolei § 3 cyt. przepisu wskazuje, że udziały nie mogą być obejmowane poniżej ich wartości nominalnej⁹. Lektura art. 154 § 3 k.s.h. w kontekście przedmiotu niniejszego artykułu prowadzi do wniosku, że podczas zawiązywania spółki niedopuszczalna jest sytuacja, w której wartość obejmowanych udziałów nie byłaby co najmniej równa (lub wyższa) niż wysokość kapitału

⁶ Uchwała SN z dnia 9 kwietnia 1997 r., III CZP 15/97, OSNC 1997, nr 6–7, poz. 74.

⁷ Art. 193 § 2 *Kodeksu handlowego z 1934 r.*: „Umorzenie bez zachowania przepisów o obniżeniu kapitału zakładowego może być dokonane jedynie z czystego zysku”.

⁸ Zob. np. M. Gendek, *Spłata umorzeniowa z agio – glosa – XIII Ga 644/1*, „Monitor Prawniczy” 2018, nr 19, s. 1059–1064; I. Gębusia, *Wyplata wynagrodzenia za umorzone udziały*, „Monitor Prawa Handlowego” 2014, nr 2, s. 22–25; K. Puzyr, *Dobrowolne umorzenie udziałów wspólnika w zamian za wynagrodzenie finansowane z czystego zysku*, „Praktyczne Wyjaśnienia”, 16.03.2021, Legalis.

⁹ Art. 154 k.s.h., [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Suplement do tomów I–IV*, Warszawa 2010, Legalis.

zakładowego¹⁰. Oznacza to, że transakcja umorzenia udziałów, bez obniżenia kapitału zakładowego, stanowi wyjątek od kodeksowej zasady bezwzględnej równości sumy udziałów z wysokością kapitału zakładowego; może to prowadzić do komplikacji w praktyce¹¹.

W tym miejscu na uwagę zasługuje odniesienie się do roli kapitału zakładowego w spółkach z o.o., którą jest priorytetowo ochrona wierzycieli spółki¹². Skoro bowiem umorzenie udziałów następuje bez obniżenia kapitału zakładowego, gdyż jego źródłem finansowania jest czysty zysk – nie zachodzi ryzyko osłabienia uprawnień wierzycieli spółki, ponieważ gwarancje dla wierzycieli wynikające z nienaruszalności kapitału zakładowego nie zostają w żaden sposób naruszone.

Jak już zaznaczono, zasadniczy problemem przy stosowaniu art. 199 § 6 k.s.h. polega na konieczności wyrażania udziałów za pomocą liczb całkowitych, jeśli wspólnicy mogą posiadać więcej niż jeden udział. Istotę tego problemu można zilustrować następująco:

Przykład nr 1: ABCD sp. z o.o. posiada kapitał zakładowy wynoszący 10 000 zł i obejmuje 20 niepodzielnych i równych udziałów po 500 zł każdy¹³. Jest on podzielony między czterech wspólników: Pana A, Pana B, Panią C i Panią D, równo po 5 udziałów. Umowa spółki zezwala na posiadanie przez wspólnika więcej niż jednego udziału. Zgodnie zaś z art. 153 k.s.h. udziały są równe i muszą być niepodzielne – tzn. muszą być wyrażone liczbami całkowitymi. Wspólnicy podjęli uchwałę, w której wyniku umorzono 4 udziały spółki z czystego zysku i zgodnie z art. 199 § 6 k.s.h. – bez obniżenia kapitału zakładowego. Różnica między kapitałem zakładowym spółki a liczbą udziałów nie została odzwierciedlona

¹⁰ B. Gessel-Kalinowska *vel* Kalisz, *Pojęcie udziału w odniesieniu do kapitału zakładowego*, [w:] *eadem*, *Oświadczenia i zapewnienia w umowie sprzedaży udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (w świetle zasady swobody umów)*, Warszawa 2010, Lex/el.

¹¹ J. Sarkowicz, *Tryb umorzenia udziałów*, 2.07.2023, Beck Direct/Legalis.

¹² Uchwała SN z dnia 28 września 1995 r., III CZP 124/95, PPH 1996, nr 4, s. 34; J. Szwaja, *Art. 62 k.s.h., Art. 62 k.s.h.*, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. 1, *Przepisy ogólne osobowe. Komentarz do artykułów 1–150*, wyd. 3, Warszawa 2012, Legalis.

¹³ *Art. 154 k.s.h.*, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Suplement...*, *op. cit.*

w umowie spółki. Udziały zostały umorzone po równo w ten sposób, by żaden ze wspólników nie był poszkodowany. Oznacza to, że po wejściu w życie uchwały stan spółki przedstawia się następująco: kapitał zakładowy wynosi 10 000 zł, podzielony w udziałach między czterech wspólników – równo po 4 (po umorzeniu) udziały o wartości 500 zł każdy (według umowy spółki). Powyższe ilustruje istotę problemu.

W celu ustalenia poprawnej liczby udziałów (tj., by w sposób zgodny z prawem reprezentowała cały kapitał zakładowy) należy wyznaczyć nową liczbę udziałów z uwzględnieniem liczby udziałów posiadanych przez poszczególnych wspólników zarówno przed, jak i po umorzeniu oraz ich najmniejszego wspólnego dzielnika. W moim przekonaniu można w tym celu zaproponować następującą ścieżkę postępowania.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na liczbę udziałów posiadaną przez każdego wspólnika przed umorzeniem. W przykładzie nr 1 jest to 5 (pan A) + 5 (pan B) + 5 (pani C) + 5 (pani D) = 20 udziałów. Oznacza to, że każdy ze wspólników posiada 25% udziałów spółki. W wyniku uchwały umorzono 4 udziały. Aby zachować parytet relacji udziałów wspólników względem kapitału zakładowego, należy rozdzielić pozostałe 16 udziałów pomiędzy wspólników, zachowując identyczne proporcje. W tym przypadku: $25\% \times 16 = 4$, co oznacza, że każdemu wspólnikowi przysługują dokładnie 4 udziały po umorzeniu.

Konieczne jest również ustalenie wartości udziałów. W związku z tym, że 16 udziałów (każdy o wartości 500 zł) nie pokrywa kapitału zakładowego, należy ustalić, w jaki sposób powinna zostać zmieniona umowa spółki. Aby to osiągnąć, należy podzielić kapitał zakładowy przez sumę udziałów. Według omawianego przykładu, obliczenia kształtują się następująco:

$$10\,000\text{ zł} \div 16 = 625\text{ zł}$$

A zatem po umorzeniu udziałów i zmianie umowy spółki każdy ze wspólników będzie posiadał 4 udziały (każdy o wartości 625 zł, tj. o łącznej wartości 2500 zł), które sumarycznie reprezentują kapitał zakładowy o wysokości 10 000 zł.

Dla bardziej klarownego zobrazowania zagadnienia można posłużyć się nieco innym stanem faktycznym (przykład nr 2). W wyniku

uchwały umorzono 3 udziały. Aby zachować parytet relacji udziałów wspólników względem kapitału zakładowego, należy rozdzielić pozostałe 17 udziałów pomiędzy wspólników, zachowując identyczne proporcje. W tym przypadku: $17 \div 4 = 4,25$, co oznacza, że każdemu wspólnikowi przysługują dokładnie 4,25 udziały po umorzeniu, co oznaczałoby niezgodność z art. 153 k.s.h.

Powyższy problem należy rozwiązać, dopasowując liczbę udziałów do kapitału zakładowego. Najprostszym na to sposobem jest założenie, że udziałów będzie dokładnie 100, gdyż ułatwia to obliczenia, ponieważ jesteśmy w stanie ustalić procentowe proporcje sprzed umorzenia, a zatem „nowe” udziały można rozłożyć między wspólników w stosunku 1:1, tzn. 1 udział = 1 pkt procentowy wszystkich udziałów sprzed umorzenia. Aby to osiągnąć, należy podzielić sumę kapitału zakładowego przez 100, czyli: $10\,000 \text{ zł} \div 100 = 100 \text{ zł}$. W ten sposób doszło do wyznaczenia nowej wartości udziału.

W przykładzie nr 2 każdy wspólnik posiada 25% sumy udziałów przed umorzeniem, więc po umorzeniu i zmianie umowy spółki powinien posiadać 25 (1:1) udziałów o wartości 100 zł ($10\,000 \div 100 = 100$) każdy, tj. o łącznej wartości 2500 zł.

Z arytmetycznego punktu widzenia istnieje zarazem jeszcze inne rozwiązanie problemu (przykład nr 1). Otóż możliwe jest przywrócenie liczby udziałów oraz ich wartości do stanu sprzed umorzenia. Osiągnięte w ten sposób *status quo* jest tożsame ze stanem rzeczy sprzed wykonania wszelkich operacji, o których mowa w artykule. Ze względu na domniemanie racjonalności działań podejmowanych przez spółkę w rzeczywistych sytuacjach rozwiązanie to nie będzie zatem poparte przykładem ani dalej rozważane.

Wreszcie matematycznie możliwe jest także wykorzystanie mechanizmu uzgadniania wysokości udziałów służących każdemu wspólnikowi z niezmienną wysokością kapitału zakładowego do usuwania lub korygowania niezgodności pomiędzy tymi wartościami, które mogły wynikać z historycznych pomyłek, błędów czy zarejestrowanych uprzednio wartości. Proponowana operacja nie jest ograniczona jedynie do uzgadniania stanu spółki po wykorzystaniu instytucji umorzenia udziałów bez obniżania kapitału zakładowego; jest narzędziem uniwersalnym i można je wykorzystać przy różnych

sytuacjach wymagających doprowadzenia kapitału zakładowego do stanu zgodności z udziałami i *vice versa*.

Pozakodeksowe regulacje

Zgodnie z treścią art. 22 ustawy o KRS wniosek o wpis do rejestru powinien być złożony w terminie 7 dni od dnia uzasadniającego dokonanie wpisu, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Warto zwrócić uwagę, że w przypadku umorzenia bez obniżania kapitału zakładowego zmiana nie musi być *per se* rejestrowana w KRS; wchodzi więc w życie w momencie podjęcia uchwały¹⁴. Wiążąc powyższą regulację z przedmiotem niniejszego artykułu, nasuwa się pytanie, czy w ogóle materializuje się obowiązek wpisu w wypadku umorzenia udziałów bez obniżenia kapitału zakładowego, skoro żadna z zasadniczych danych objętych wpisem nie zmienia się. Czy zatem należy obligatoryjnie usuwać zaistniałą rozbieżność pomiędzy wysokością kapitału zakładowego a wartością udziałów? Odpowiedź brzmi: tak; nie jest to wprost wyrażone w ustawie o KRS, jednak inne przepisy narzucają ten obowiązek pośrednio.

Zgodnie z art. 58 ust. 4a ustawy AML spółki z ograniczoną odpowiedzialnością są obowiązane do zgłaszania informacji o beneficjentach rzeczywistych oraz ich aktualizacji w terminie 14 dni od dnia wpisu do KRS lub zmiany informacji w nim zawartych do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych (CRBR), który może takie zmiany odrzucić, m.in. z powodu nieścisłości między kapitałem zakładowym a udziałami – jest to bowiem uznawane za błąd w danych formalnych, który nie zostanie dopuszczony do rejestru. Ponadto większość podmiotów finansowych, takich jak banki czy fundusze (ujęte dokładnie w art. 2 AML), może podjąć zdefiniowane „Wzmoczone środki bezpieczeństwa finansowego”; zgodnie z art. 43 ust. 4 AML „nietypowa lub nadmiernie złożona struktura działalności klienta, biorąc pod uwagę rodzaj i zakres prowadzonej działalności gospodarczej” jest przesłanką do wszczęcia takich działań, natomiast kapitał zakładowy większy niż suma pieniędzy zawartych

¹⁴ R. Pabis, *Art. 199 KSH X ppkt 3*, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. J. Bieniak, wyd. 9, Warszawa 2024, Legalis.

w udziałach wspólników z całą pewnością do nietypowych struktur należy.

Idąc za wnioskami, jakie płyną z przytoczonej na wstępie uchwały SN z 1997 r., należy zmienić umowę spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w taki sposób, by zaktualizować wartość udziałów, które służą wspólnikom po umorzeniu ich części, w identycznej proporcji jak przed umorzeniem.

Zależnie od wybranego sposobu na rozwiązanie – algorytm, którym się posłużono, odzwierciedla zachowaną identycznie proporcję tych udziałów względem kapitału zakładowego oraz względem pozostałych wspólników, nie powodując konieczności tworzenia nowych udziałów. Można powiedzieć, że stanowi on w istocie rzeczy minimalną korektę treści umowy spółki o charakterze jedynie dostosowawczym, gdyż ponad wszelką wątpliwość ani parytet praw udziałowców bez zmiany umowy spółki nie doznałby uszczerbku, ani też ochrona wierzycieli.

Niespójność pomiędzy wysokością kapitału zakładowego a wartością udziałów musi jednak zostać usunięta z poniżej przedstawionych powodów. Zgodnie z powołanym już art. 22 ustawy o KRS należy rejestrować zmiany danych objętych obligatoryjnym wpisem do KRS w terminie 7 dni. Nasuwa się pytanie: co rejestrować w kontekście uchwały wspólników o umorzeniu udziałów bez obniżenia kapitału zakładowego, skoro sama ta transakcja nie wywołuje żadnych skutków objętych obligatoryjnym wpisem do KRS.

Na podstawie art. 58 ust. 4 i art. 59. ust. 2 lit. e ustawy AML, informacja o wielkości i charakterze udziału wspólnika będącego beneficjentem rzeczywistym spółki z ograniczoną odpowiedzialnością musi być zawarta w CRBR i uaktualniania z każdą zmianą stanu faktycznego. Przez beneficjenta rzeczywistego rozumie się (wg art. 2 ppkt 2 ustawy AML) m.in.:

każdą osobę fizyczną, sprawującą bezpośrednio lub pośrednio kontrolę nad klientami poprzez posiadane uprawnienia, wynikają z okoliczności prawnych lub faktycznych, umożliwiających wywieranie decydującego wpływu na czynności lub działania podejmowane przez klienta, lub każdą osobę fizyczną, w imieniu której są nawiązywane stosunki gospodarcze lub jest przeprowadzana transakcja okazjonalna, w tym:

a) w przypadku osoby prawnej innej niż spółka, której papiery

wartościowe są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym podlegającym wymogom ujawniania informacji wynikającym z przepisów prawa Unii Europejskiej lub odpowiadających im przepisów prawa państwa trzeciego,

b) osobę fizyczną będącą udziałowcem lub akcjonariuszem, której przysługuje prawo własności więcej niż 25% ogólnej liczby udziałów lub akcji tej osoby prawnej,

c) osobę fizyczną dysponującą więcej niż 25% ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym tej osoby prawnej, także jako zastawnik albo użytkownik, lub na podstawie porozumień z innymi uprawnionymi do głosu.

Powyższy cytat jest wystarczający dla przyjęcia, że *de facto* w definicji powyżej – mieści się każdy wspólnik spółki z o.o., posiadający choćby zwykłe prawo udziałowe, reprezentujące więcej niż 25% ogólnej liczby głosów (dla uproszczenia pomijane są prawa wynikające z udziałów uprzywilejowanych).

Wspólnik będący beneficjentem rzeczywistym – zgodnie z przytoczoną definicją – posiada zatem obowiązek zgłaszania tego statusu do CRBR, a zgodnie z treścią art. 60 ust. 1a ppkt 1 termin zgłaszania statusu beneficjenta rzeczywistego oraz aktualizacji związanych z tym statusem – może być powiązany z terminem rejestracji zmian w KRS i wynosi 14 dni od dokonania zmian w KRS – o ile takie powiązanie istnieje, a jeśli nawet nie istnieje (dla zmian, które nie wymagają wpisu do KRS) – 14 dni od dnia ich dokonania. Oznacza to, że może (lecz nie musi) istnieć zależność pomiędzy wpisem statusu beneficjanta rzeczywistego lub jego aktualizacją do CRBR a wpisem do KRS. W uwarunkowaniach zagadnienia, o jakim mowa w niniejszym artykule – można jednak bezpiecznie założyć, że taka koincydencja zachodzi. Autor wywodzi ją z zakresu informacji zawartych w odpisach z rejestru przedsiębiorców, w przypadku spółek z o.o. jest to rubryka 7 pkt 5 – „Udziały posiadane przez wspólnika” według art. 38 pkt 8 lit. c ustawy o KRS. Otóż w omawianym zakresie istnieje antynomia pomiędzy wartością udziałów wspólnika, który reprezentuje je w liczbie ponad 25% (a taki podlega obligatoryjnemu wpisowi do KRS i jednocześnie jest beneficjentem rzeczywistym) po częściowym umorzeniu udziałów bez obniżania kapitału zakładowego, a ich wartością ujawnioną w KRS przed obniżeniem

tego kapitału. Tę sprzeczność należy, na podstawie przywołanych przepisów, usunąć w trybie zmiany umowy spółki, która to zmiana może zostać przeprowadzona przy użyciu dowolnego z matematycznych rozwiązań zaprezentowanych powyżej.

Korzyści z zastosowania przedstawionych metod

Umorzenie udziałów bez obniżania kapitału zakładowego może generować różne korzyści zarówno dla spółki, jak i indywidualnych wspólników. Pomimo bycia mniej znaną instytucją, ze względu na jej niezbyt częste zastosowanie, w niektórych sytuacjach może okazać się nieodzowna.

Przede wszystkim w przypadku niewielkich zmian nie ma konieczności zgłaszania ich do KRS ani ponoszenia kosztów w postaci opłat sądowych. Pozwala to przyspieszyć cały proces, przeznaczając czas i pieniądze na inne cele. Z uwagi na brak zmian w kapitale zakładowym¹⁵ (ponieważ kryterium zmiany umowy spółki nie jest spełnione), przy wykorzystaniu tej instytucji nie jest również konieczne odprowadzanie podatku od czynności cywilnoprawnych. Pozwala to na dalsze uproszczenie procesu oraz redukcję wydatków.

Sam przychód z umorzenia udziałów nie jest równoznaczny z wypłatą dywidendy. Jest to bardzo znacząca różnica, ponieważ nie występuje w niej tzw. podatek WHT („u źródła”) w wysokości 19%, jeśli spełnione są odpowiednie warunki opisane w art. 22 ust. 4 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku od osób prawnych¹⁶. Jest to zatem efektywny sposób na optymalizację podatkową.

Z punktu widzenia spółki wypłata wynagrodzenia za umorzenie udziałów wspólnika nie stanowi kosztu uzyskania przychodu, co wynika z art. 16 ust. 1 pkt 38 cyt. ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, a to oznacza, że nie może obniżać podatku dochodowego, który spółka ma obowiązek zapłacić. Należy też

¹⁵ Art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 295).

¹⁶ T.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 278; M. Sobiech, *Obniżenie kapitału zakładowego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością – skutki podatkowe*, „Doradztwo Podatkowe” 2017, nr 7, s. 19–20.

pamiętać, że wspólnik, na rzecz którego czyniona jest wypłata, musi wciąż rozliczyć podatek od nadwyżki ponad koszty nabycia udziałów¹⁷ – najczęściej jest to podatek znacznie niższy niż w przypadku wypłaty dywidendy.

Refleksje końcowe

Po umorzeniu udziałów z czystego zysku bez obniżania kapitału zakładowego rejestracja zmian, które zaszły w spółce, powinna być następnym (a zarazem szybko podjętym) krokiem. Zarówno KRS, jak i CRBR dają zaledwie dwa tygodnie na wprowadzenie wszystkich zmian do swoich rejestrów. Służy to transparentności i bezpieczeństwu obrotu gospodarczego.

Należy jednak zwrócić szczególną uwagę na poprawność tych danych i zmienić umowę spółki w ten sposób, by po umorzeniu w omawianym trybie uniknąć wszelkich nieścisłości i nierówności, na których podstawie wnioski o wpis do odpowiednich rejestrów będą odrzucane. W tym celu w niniejszym opracowaniu zaproponowano trzy możliwe (matematycznie poprawne) rozwiązania, dzięki którym można w odpowiedni sposób zaktualizować umowę spółki, zarejestrować ją i kontynuować działanie organizacji.

Przeprowadzenie takich operacji daje spółce z ograniczoną odpowiedzialnością możliwość nie tylko korekty udziałów i kapitału zakładowego, uzgodnienie sytuacji wspólników, ale również optymalizację podatkową w przypadku wypłat o charakterze dywidendowym. Niewielka ilość biurokracji i brak konieczności zmiany umowy spółki, oszczędność czasu i kosztów to zalety, jakie ma umorzenie udziałów bez obniżania kapitału zakładowego.

¹⁷ Art. 24 ppkt 5d ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 163).

Bibliografia

Akty prawne

- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 163).
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 278).
- Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 869).
- Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 295).
- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 18).
- Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 644).
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 czerwca 1934 r. – Kodeks handlowy (Dz.U. z 1934 r., nr 57, poz. 502), uchylony.*

Orzecznictwo

- Uchwała SN z dnia 28 września 1995 r., III CZP 124/95, PPH 1996, nr 4.
- Uchwała SN z dnia 9 kwietnia 1997 r., III CZP 15/97, OSNC 1997, nr 6–7, poz. 74.

Literatura

- Art. 154 k.s.h., [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Suplement do tomów I–IV*, Warszawa 2010, Legalis.
- Gendek M., *Spłata umorzeniowa z agio – glosa – XIII Ga 644/1*, „Monitor Prawniczy” 2018, nr 19, s. 1059–1064.
- Gessel-Kalinowska vel Kalisz B., *Pojęcie udziału w odniesieniu do kapitału zakładowego*, [w:] eadem, *Oświadczenia i zapewnienia w umowie sprzedaży udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (w świetle zasady swobody umów)*, Warszawa 2010, Lex/el.
- Gębusia I., *Wypłata wynagrodzenia za umorzone udziały*, „Monitor Prawa Handlowego” 2014, nr 2, s. 22–25.
- Pabis R., Art. 199 KSH X ppkt 3, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. J. Bieniań, wyd. 9, Warszawa 2024, Legalis.
- Puzyr K., *Dobrowolne umorzenie udziałów wspólnika w zamian za wynagrodzenie finansowane z czystego zysku*, „Praktyczne Wyjaśnienia”, 16.03.2021, Legalis.

- Sarkowicz J., *Tryb umorzenia udziałów*, 2.07.2023, Beck Direct/Legalis.
- Sobiech M., *Obniżenie kapitału zakładowego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością – skutki podatkowe*, „Doradztwo Podatkowe” 2017, nr 7, s. 19–20.
- Szwaja J., *Art. 62 k.s.h.*, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. 1, wyd. 3, Warszawa 2012, Legalis.

Streszczenie

Umorzenie udziałów w spółce z o.o. bez obniżania kapitału zakładowego. Luka w Kodeksie spółek handlowych?

W artykule podjęto temat instytucji umorzenia udziałów bez obniżenia kapitału zakładowego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (w odniesieniu do ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych). Analizie poddano problemy wynikające z braku dokładnej regulacji i orzeczeń, niskiej popularności tego rozwiązania oraz komplikacje mogące wynikać z innych ustaw (np. ustawy z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu lub ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym).

W opracowaniu przedstawiono matematyczne sposoby pozwalające spółce łatwo obliczyć nowe wartości nominalne udziałów, tak by suma ich wartości nominalnej po umorzeniu była zgodna z kapitałem zakładowym. Opracowanie obejmuje też sposób na optymalizację podatkową przy użyciu omawianej instytucji.

Słowa kluczowe: spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, umorzenie udziałów, Centralny Rejestr Beneficjentów Rzeczywistych, beneficjent rzeczywisty, Kodeks spółek handlowych, kapitał zakładowy

Abstract

Redemption of shares in a limited liability company without reduction of share capital: a Gap in the Commercial Companies Code?

The article discusses the institution of share redemption without reducing the share capital in a limited liability company (with reference to the Act of September 15, 2000 – Commercial Companies Code). The

analysis covers problems resulting from the lack of precise regulations and rulings, the low popularity of this solution, and complications that may arise from other acts (e.g., the Act of March 1, 2018, on counteracting money laundering and terrorist financing, or the Act of August 20, 1997, on the National Court Register).

The study presents mathematical methods that allow a company to easily calculate the new nominal values of shares so that the sum of their nominal value after redemption is consistent with the share capital. The study also covers a method of tax optimization using the discussed institution.

Key words: limited liability company, redemption of shares, real beneficiary, Code of Commercial Companies, share capital